

Drames rurals. Caires vius

Víctor Català
Contraclaror

[...]

—Jo tenia una noia, la Guideta... Era viva i llesteta com un esquirol. Ja a deu anys, quin escarràs per la seva mare!... Tot ho tirava avant... No s'és vist un follet com allò... Només tenia un fal·lera, que m'enquimerava: aquest hort. Era el seu seguitori... Quan se'n venia aquí no la'n podíem traure... A tota hora semblant, regant i trasplantant flors... que n'hi tenia de totes menes, com a l'hort de la rectoria... Encara ho tinc present com si ho veiés... Aquí, una vorada de canaris com el pla de la mà... Allà les roses malves, mateix que toies florides, i més altes que jo... De l'altra banda, les motes de clavells i meravelles, i viudetes, i pèsols d'olor, i altres flors estranyes que no sé com ne deia ni d'on les portava... I que no podia sofrir que jo li toqués res... Ai, Senyor, els fills! Ja de petits petits tenen més fortalesa que nosaltres i crien gustos i platxèries que no els vénen per la sang ni els ensenyen a estudi... Tingui: a mi tant m'era trepitjar un esqueix com una buina, perquè ben mirat, la flor és la cosa més inútil de la terra... Dòs ella, aquell desfici!... Sempre l'havíem de renyar, perquè ens tornava a alta hora a casa... Fins que una vegada, quan anava pels tretze... ho tinc ben present... era per l'aplec de Fustes... la dona i jo vam aprofitar la festa per a anar a baratar una euga... i en tornar, ja postes les albes, encara ella no era a casa. Jo em vaig cremar. —“Vols-t'hi jugar que veient-se mestressa ha fugit a l'aplec?”, vaig dir a la dona. Però aleshores entrà ella, tota esfereïda i guaitant endarrera... “¿Aquestes són hores de tornar de Fustes?”, li va cridar sa mare. Ella es posà a plorar i va dir que no hi havia pas anat, a Fustes. I era així: duia la roba de cada dia i estava tota escabellada i bruta de fang. “I ca! —vaig saltar jo, enrabiad—. ¿Que no ho veus d'on ve? De l'hort, dona, de l'hort! Cria de taup mesell!... Ja te'n desniaré jo d'una vegada, d'aquest hort. Com hi ha Déu, demà estasso les flors i les colgo arreu, sense deixar-ne una!...” La criatura, pobreta, no digué un mot, però tota la nit, del tremolor, li sentírem petar la capçalera del seu llit a l'envà... I l'endemà era trista de cara com si hagués passat una marfuga... Jo, esbargida la quimera, ni em vaig recordar més de les flors, però vaig pensar que ella se n'havia sentit, d'aquella prèdica, perquè no tornà més a l'hort pel seu gust... Hi anava només quan la feia seguir sa mare per ajudar-la a dur la vianda... I després vam creure que la privança li hauria fet mal, perquè de seguida anà perdent el tint de les galtes i es tornà seca i peluda com un ratinyol d'aigüera... Jo fins sentia una mena de penediment... “El teu mal geniàs en té la culpa!... La criatura no estava avesada a renya, vas esglaiar-la, i ara a veure si se li hauran apilat les sangs entre cor i freixura...” Però la dona em deia que no fes cas... “És l'edat, Josep, és l'edat, també. Fan moltes transmudances...”, fins que jo m'ho vaig creure... Què sap un hom d'aquestes coses... Però al cap d'una passada li va sortir un bony al coll... La dona li va fer pegats i untures... En lloc de fondre's, més gros, més gros, més gros, fins que es va rebentar... Tot ple de brac, després una costura, un sacsó, i el nirvi de la galta arronsat... Quan ella es va veure d'aquella manera, feia condol i no gosava sortir de casa; però tan punt li parlàvem del metge, que no, que no i que no!... i fins, perquè jo m'hi feia fort, amenaçà la seva mare dient que es tiraria al pou... I ho vam tenir de deixar córrer, perquè ho hauria fet... I va sortir-li un altre bony sota l'aixel·la, i després un altre al coll... Jo em vaig agafar una tírria a mi mateix, que no em podia veure... “T'haguessis mort abans que dir-li res —pensava—. Ets esguerrat la teva filla que mai més serà altra...” I, anés on anés i fes lo que fes, sempre tenia aquella punxa al magí, que no em feixava assossegar... Fins que un dia... havia plogut i jo m'estava a la porta adobant-me els esclops esquerdat, quan ve-li aquí que veig venir de l'altre cap del carrer al Francès... Un cop de cor em digué que arribàvem al pinyol del drama, i vaig interrompre:

— Qui era el Francès, Josep?

— No n'ha sentit parlar?... Un paraigüer gavatx que cada anyada feia el tomb per aquests pobles i viletetes... Deien que era un Jan Fúmer i encara es va dir més temps en avall, quan se va fondre per sempre més, sense deixar rastre, i la gent va fer córrer que se l'havia begut la lluna...

Aleshores vaig recordar una faula antiga del paraigüer francès, que em recontaven de petit, quan no volia fer bondat. Mes la veu apagada del vell, aturada un punt, tornava a sonar com el ressò monòton d'un rés llunyà.

— En veure'l, em vingué a la memòria que tenia el mànec del paraigua romput, i de la porta estant crido la noia que el porti, i li faig senya an ell que s'acostés... Maleït siga!... Allò va ésser ben bé un voler de Déu!... La noia surt a la porta així que ell s'aturava, i, tantost el veu, llança un xisclet d'esperitada i se'n torna corrent casa endins; i ell, que de cop s'havia quedat tot parat, es posà vermell com una rosa doble i, sense esperar comanda ni donar tan sols la bona nit, de quatre gambades traspasà el carrer i no el vaig veure enlloc... Miri, no sé què em va passar pel magí, aleshores... Me n'entro a casa, i la noia, en sentir-me, va quedar més morta que viva, tremolant tota, mateix que aquella nit... Maleït siga! Encara no volia enraonar... Ja ho veig, pobreta: la vergonya... Era tan jove!... Ah, sang de mal jueu!

I el vell jornalер, eneriçat tot ell per una revifalla de fúria tràgica, amenaçà l'espai amb sos dos punys trèmuls. Davant l'explosió d'aquell gran dolor recòndit, un doll de pietat brollà de mon cor fins aleshores indiferent, com una deu calda d'una roca viva.

La veu somorta s'havia encallat de nou, xuclada pel sentiment. Cobejós de saber-ho ja tot, la vaig esperar amb una àvida interrogant:

— I...?

Aquell gran dolor, a tall de corrent subterrani que reaparegués, portà a flor una nova llenca del misteri.

— I... què li diré, jo?... Ja pot pensar-s'ho... El maleït aplec de Fustes... ni una ànima per les afores... la criatura sola a l'hort... el jueu de l'infern més forcegut que un bastaix de riba... Quin mal s'ho volia?... Filleta del meu cor!... Ella m'ho hagués dit de seguida... no seria pas morta!... Jo prou havia sentit dir que estava empestat d'una meselleria lletja, i, temps avall, quan ho vaig explicar al senyor Benet, el metge vell, va dir que ja era tard. Ah!... que cremi, el bacó!... Que el meu perdó, mai més!

— Que va morir, també? —vaig preguntar, pressentint ja la resposta.

— Que si va morir, diu? —i el vell rigué amb feresa—. Quan plegà la ruixada, agafo la bufanda, em poso la vimella a la trinxia i avall, cap a l'hostal... Ni vaig entrar-hi, per això; que de la finestra estant ja havia vist que no hi era. “Ets fugit per la por... Mes no ets tu gaire lluny, que la pluja t'haurà fet encauar...” I me'n torno a casa, poso ble al llangardaix, el fico a la llumenera i me'n vaig per caragols... No portava cap pressa... El cor em deia: “Bé prou que el trobaràs... no t'escarrassis...” I anava arreplegant tot lo que em sortia al pas... Me'n recordo com si fos avui... Feia oreig, i, cada vegada que m'ajupia, els dos farons del llangardaix llengotejaven cap avall, com si volguessin amargar-se, i sortia per la boca de la llumenera una bafarada calenta que m'afumava tota la cara... Caminant caminant, arribo fins a una barraca que hi havia, als comuns de la vila... “És aquí!...”, em va dir el cor; i tantost hi fico el cap ja el veig estès a terra, amb la caixa dels paraigües per coixí... Dormia com un soc... Vaig despertar-lo d'una puntada de peu als ronyons. Es va asseure to esparverat... “Què hi ha? Què voleu?!...” Ni em coneixia... “Vinc a estripar-te... No ho veus?...” De primer va pregar, després m'amenaçava... fins provà de traure's quelcom de la butxaca... Mal llamp! D'un cop d'esclop vaig estabornir-lo i d'un altre vaig esclafar-li el cap... Ni tan sols vaig tocar la vimella... “Arri, boc empestat!... aquí tens la medecina!” I, quan va estar ben llest, vaig fer-ne una pilota, i embolicat amb sa mateixa brusa vaig dur-lo a l'hort... Per a mi, aleshores, un quintar no era res... com una palla... Aquí l'havia feta i aquí el vaig enterrar. I amb ell la caixa dels paraigües i els meus esclops... Les cols eren mitjanes... les vaig replantar perquè no es conegués, i, quan van ésser fetes, amb quin gust les menjava... I, d'aleshores ençà, sempre més... No hi ha millor femer... Després de quaranta anys, encara la seva podridura les engreixa!...

— I... ningú sospità res?---

— ¿Qui vol que sospités, si d'ell no quedà un bri sobre la terra?... Ni una gota de sang... que amb borrom vaig calar foc a la barraca, i la vila pensà que ho havien fet els guardians en revenja de no deixar-los acostar als comuns... Per això, anant temps i veient que no sortia, es va dir que la lluna se l'havia begut... Mes, enc que no hagués estat així: si algú hagués dit res, també l'hauria estripat com an ell... I dôs què? Un pare no pot fer tals escarments?...

El misteri estava desvelat, i dins l'urna cristallina d'aquell jorn placèvol i davant d'aquelles dues extremitats mig mortes —els peus morats i el cap de neu—, el drama viu i punyent del pobre pare va semblar-me desolador com una immensitat negra. I el pes del juí fallit, del juí eternalment errador, va fer-me abaixar el front. Zero, col humana, lo mateix que la xifra més alta de la taula, lo mateix que la flor més excelsa de l'espècie, ets un home; i, home, tenen raó els altres homes: ets un rei, un déu, un microcosmos, perquè tens... un cor!